

Ughy Szabina második verseskötete lassan érlett, gondosan átszűrt anyag. A *Séták peremvidéken* sokban hasonlít a költőnő első kötetéhez, a *Külső protézishez*. A személyes élményanyag bevallottan ott munkál a második könyv

68 Murzsa Tímea

„HELYETTÜK IMÁDNI MINDENT, AMI VÉGTELEN”

Ughy Szabina:

Séták peremvidéken

A *Séták peremvidéken* lírai énje ugyanis szemlél, és eközben a szó szoros értelmében teret hódít. Egyrészt befogja a horizontot: ebben az esetben a látás, a szem dominál, másrészt bejárja a tájat: itt a tapintás az érzékelés útja. A két tevékenység legtermékenyebb formája a séta: lépésekkel jelölni ki a saját határokat. Egyre nagyobb köröket tenni, egyre többet kérni a végtelenből. Kérni, és nem elvenni – a viszony ugyanis alázatos. A tenger pedig ad: elmossa a homokba mélyedt lábak nyomát, az egyén eltűnik, határtalan lesz: „Leírni, rögzíteni próbáltam a látványt, / vonzása nem csökkent, / a végtelenségig hagyta kérdezni magát.” Ez a fajta attitűd a kötet három ciklusa közül leginkább az elsőre, a *Határsértőkre* jellemző. Talán kicsit szokatlannak tűnhet kiemelni a címadást, azonban Ughy esetében ez az egyik példája annak, hogy mennyire átgondolt és jól szerkesztett kötetéről van szó. Minden tekintetben intelligens költészettel van dolgunk, amely részben az objektív líra távolságtartását viszi tovább, annak ellenére, hogy önéletrajzi jellegű. A egyén határmentesítése egybemosódik a *másik* megismerhetővé tételével, „belakásával”, a *Határsértők* ciklus ugyanis főként szerelmi tematikájú versekkel dolgozik.

Passzív attitűd jellemzi tehát a lírai ént, melynek a tétje nem a befogadás, hanem maga a feloldódás. Elsősorban a tájban, a tengerben, a másikban, tágabb értelemben pedig a végtelenben. A tenger mint toposz mintha egyszerre lenne a vágyakozás tárgya, de a világértés metaforája is, minden szinten. A lírai én – aki egyébként meglepően egységes alakként rajzolódik ki az alkotások mögött, részben valószínűleg a referenciális olvasat miatt – likvid. Ő maga is mintha tenger lenne: „[e]gyikük bőre tenger tükre legyen, / s a másiké kisimult szél parttalan szövete”, de vele együtt a *másik* is:

mögött is, hiszen a szerző egy évig ösztöndíjas volt Szicíliában. Azonban a *Külső protézisben* felviláglantott idegenség, a tér belakásának részben igénye, részben kényszere a *Séták peremvidéken*ben tovább fokozódik.

A kötet címadása is ezt vetíti előre: a peremlét és a szemlélődés egyszerre van jelen benne.

„[k]ezedben zavaros víz az arca, / zúg a fülben az alámerülés izgalma”, csak-
úgy, mint a közös életük: „[l]assan megszokjuk a hullámszás fehérzaját”.

A második ciklusnak, az *Új hazáknak* ezzel szemben az egyik fő mozgatórugója a megtalált hely toposza, egy kvázi-Eldorádó: „A helyiek nyelvében nincs jelen, / jövő, se múlt idő, csak a régmúlt.” A helyke-
resés itt nem a másikkal kapcsolódik össze, hanem a tényleges tájjal. 69
A lírai én tanulja a távolságot. Ebben a részben olvashatók a kötet talán leg-
erősebb sorai: „Végül feladom, a látás megfeszülése fáj, / csak emlékként
érthetem majd meg, / mit jelent egy tengertelen ország szülőttének / a vég-
telen.” A ciklus mintha azt sugallná, hogy a távolság megképzése nem
csak térbeli, hanem szükségszerűen időbeli is. Ez a fajta idegenné
tétel az *Új hazák* tétje: egy olyan pozíció megtalálása, ahonnan min-
den látszik, de ezzel együtt tudatában vagyunk, hogy a minden vég-
telen – mintha Borges *Az Alef* című elbeszélésének a tézise köszönne
vissza. A metafora egyszerre hordoz magában egy istenfélő és egy is-
teni pozíciót: „Látni a nem látásban, / hallani a nem hallásban, / Tudni
a nem tudásban. / Követni útján a folyót.” Persze, a tenger toposzának
ezen konnotációját ismerjük.

Lengyel Imre Zsolt a *Külső protézis*ről szóló kritikájában úgy vé-
lekedett, a kötet „elveheti azok kedvét, akik az irodalomtól inkább az
ismeretlen felfedezését várnák, mint a már alaposan belakott terüle-
ten végzett sétákat”.¹ Az olvasó fejében megfordulhatnak hasonló
gondolatok a *Séták peremvidék*en kapcsolatban is, azonban a har-
madik ciklus meglepetéseket tartogat, ebből a szempontból is.
Az utolsó, *Háló* című egység ugyanis mintha az előző kettő tagadása
lenne. Tagadása a távolságnak, a „túlak”, a feloldódás látszólagos
otthonosságának. Ez a ciklus termékenyen jeleníti meg a feszültséget,
amelyet a határ – elsősorban egy beteg test határának – érzete jelent.
Itt ismét előkerül a költő első kötetében tematizált betegség: a sugárkeze-
lések, a járásképtelenség. Megszűnik a mozgás, a séta, ami az erőt adja a lírai
énnek, az érzést, hogy el lehet veszteni a határokat, vagy legalábbis, a vég-
sőkig ki lehet tágítani azokat. Megjelenik a biztonság, a maradandóság igé-
nye: „mindenkinek kell, / legyen egy szobra [...] mindenkinek kell, / hogy
legyen még / legalább egy / kikezdhetsen élete / másvalahol, / amely a
teljességhez áll modellt / az idők kezdete óta.” A háló egyszerre idézi fel in-
tertextusként Pilinszky János *Halak a hálóban* című versét, és ezzel (is) össze-
függésben a bibliai hal- és hálómétaforát. Ugyancsak sokat citált metafora
ez, mondhatnánk, hasonlóan a tengerhez. De sokféle kontextusa – Jézus jel-
képe a hal; de a cethal gyomrára is gondolhatunk, amely egyszerre börtön,
körülhatároltság, bezártság, de bizonyos szempontból menekülés is a halál
elől – jótékony feszültséget teremt a kötet korábbi, állóvíz-szerű ciklusaihoz

képest. A metafora a bibliai narratívától eltávolodva is tud új síkokat adni a szövegeknek: a háló megtartja a légtornászt, aki leesik: „hallgatásod megtart: zuhanó artistát a háló.” Viszont a határtalanság érzését felülírja a tudat, hogy mindig lesz egy megtartó erő, így a teljes feloldódás szükség-
70 szerűen lehetetlen. Az eddig aláztatásnak tűnő én mintha hirtelen a víz jelképétől eljutna a tűzig, a mozgástól a mozdulatlanságig: „Talán mozdulnunk sem kéne. / Csak egy helyben ülve, / égő jelenlétként / felszállni az égig.”

Egy másik visszatérő motívum is megjelenik azonban: a galamb motívuma. A tengeren hánykolódó Noének a galamb viszi el az új világ ígéletét. A *Séták peremvidéken Háló* ciklusának galambja leszáll inni a sínek közé, majd megdermed, mikor jön a szerelvény. Bekerül egy mesterséges térbe, a föld alá, minden bezártság legzártabbikába. Szép és sokrétű metafora, amely gyönyörűen szemlélteti a visszazökkenést a tenger nélküli országba, ahol a végtelen nem a víz kékjét jelenti, hanem a metrálólagút feketéjét.

Ughy Szabina kötetének fontos pontja ez a ciklus. Ellenpontozza azt a derűs, magabiztosnak tűnő nyugalmat, amely az első két ciklus sajátja. A *Séták peremvidéken* egyszerre mutatja meg az istenkeresés aláztatát és dühét, a határtalanság szabadságát és kényszerességét. A kötetet Szabó Zsófi illusztrálta, akivel a szerző a *Kis Hungarikumhatározókon* is együtt dolgozik. Az illusztrátor mintha egy séta nyomának vonalait húzta volna meg, amelyek egyszerre idézik a tenger mozgását, a homokból épített, majd elmosott szirteket. A sétákat a peremvidéken. (*Orpheusz Kiadó, Bp. 2015*)

¹ LENGYEL Imre Zsolt, *A kényszer, hogy valami*, Szhkolion 2012/tavaszi, 46.

